

Matti Keitu

Sata vuotta Pyörönmaan teitä ja tapahtumia



Sata vuotta Pyörönmaan teitä ja tapahtumia

Matti Keitu 2024

Sata vuotta Pyörönmaan teitä ja tapahtumia

Kulkuväylien kehitys kärrypoluista yksityisteiksi

Sisällys

Lukijalle.....	3
Pyörönmaan kylätien alkuvaiheita.....	5
Kärrytiestä kylätieksi, tietoimitusaloite vuonna 1910 ja alkuvaikeudet	6
Pyörönmaan kylätiehen liittyviä lehtileikkeitä.....	17
Kertomus erästä tietarkastuksesta	53
Pyörönmaan kylätie muuttui valtion paikallistieksi vuonna 1964	70
Tieyhteys Pyörönmaasta Lempäälään suunnitteilla jo vuonna 1917	82
Anomuskirje Pyörönmaasta Lempäälän kunnanvaltuustolle vuonna 1930	83
Pyörönmaan koulun rakentaminen vuonna 1933	87
Suuri Metsäpalo Pyörönmaassa vuonna 1933	88
Tieosuus Korennin sillalta Pyörön tilalle	91
Tieosuus Korennin sillalta Pyörönmaan koululle	95
Tieosuus Pyörönmaan koululta Pyörön tilalle	97
Korennin sillan uusiminen vuonna 1961	98
Pyörökosken yksityistien vaiheita vuodesta 1976	101
Pyörönmaan yksityistiekunnan perustaminen vuonna 1978	104
Peltolantien vaiheita	108

Rutajärventie (Vanha Rutajärventie)	110
Pyörönojan siltarummun uusiminen vuonna 1998	112
Kivi tien reunassa	112
Kertomus tien parantamisesta	113
Pyörönmaan yksityistiehen lisää pituutta kunnossapidon tehostamiseksi	115
Pyörönmaan ja Tikinmaan kylien välisen tien vaiheet	118
Pyörönmaa-Tikinmaa-yhdystie Korentijärven metsäautotieksi vuonna 1987	136
Pyörönmaan itäisen alueen eli Kolunmaan teiden alkuvaiheita	142
Parpolantie / Kivivuorentie / Koluntie	142
Rimmin kylätien perustaminen vuosina 1937-1939	151
Roominvuorentien vaiheita	156
Tie välillä Leppäsen tila -Pyörönmaan koulu	164
Merkittäviä tapahtumia Pyörönmaan tieasioissa	168
Pyörönmaan teiden viitoitus ja osoitenumeroinnin käyttöönotto vuonna 1993	168
Korennin sillan uusiminen vuonna 1999	169
Ralliautokilpailuja Pyörönmaassa	172
Pyörönmaan paikallistien nro 13953 lakkauttaminen vuonna 2006	174
Puhelinlankojen aikaa 65 vuotta	176
Lisämutkia Pyörönmaantielle vuonna 2017	179
Pyörönmaan alueen yksityistiet 2023	180
Lähteet:	181
Liitteitä:	182

Kansikuva: Hovin notkosta 2010

Lukijalle

Olen koonnut tähän kirjaan Pyörönmaan alueen teiden alkuvaiheisiin liittyviä tapah-
tumia. Ne kertovat paljon alueen ihmisistä, yhteistyöstä, yhteisöistä ja ne ovat pai-
kallishistoriaa parhaimmillaan.

Tiellä kulkija ei useinkaan tule ajatelleeksi, miten paljon työtä tasaisen tien tekemi-
nen on yli sadan vuoden aikana teettänyt. Teitä oli tehty alkuun hartiavoimin ja ole-
mattomilla työkoneilla sekä paranneltu pienillä rahoilla ja resursseilla. Vähitellen
vuosi vuodelta tiet tulivat kuitenkin parempaan kuntoon!

Pyörönmaan alueen asukkaiden, maanomistajien ja metsänomistajien ylläpitämä
tieverkosto koostui useista teistä, joiden pituudet olivat joistakin sadoista metreistä
useisiin kilometreihin. Aikojen kuluessa teitä yhdistettiin, niille annettiin uusia nimiä
ja niiden hoitokunnat vaihtuivat.

Tiehoitokuntien vanhimmat pöytäkirjat ovat pääosin hävinnet. Etsinnästä huolimatta
niitä ei ole löytynyt, sen sijaan joitakin Pyörönmaan alueen teihin liittyviä anomuksia
löytyi Valkeakosken kaupungin, Sääksmäen kunnan sekä Kangasalan ja Lempäälän
kuntien arkistoista.

Muutamia anomuksia ja asiakirjoja löytyi Pyörönmaan kylätien muutosvaiheesta,
kun se muutettiin Valtion ylläpitämäksi paikallistieksi vuonna 1964. Näitä asiakirjoja
säilytetään Tie- ja Vesirakennushallituksen arkistossa Mikkelissä.

Vanhin ja ensimmäinen anomus löytyi Pyörönmaasta Mattilan tilalta vuodelta 1910.
Se koski tien tekemistä Valkeakosken Lotilan tiehaarasta Pyörönmaan suuntaan Ko-
rennin sillalle. Anomus oli osoitettu Hämeen Läänin Maaherralle. Tämä anomus ker-
toi paljolti siitä tilanteesta, mistä tuolloin Pyörönmaan kulkuyhteyksien parantami-
nen vähitellen alkoi.

Tämä asiakirja on tämän teoksen lähtökohtana.

Suuri tietolähteeni oli vanhat sanomalehdet, joista löytyi tiehoitokuntien kuulutuksia ja tietarkastusilmoituksia sekä teitä koskevia uutisia. Ne antoivat tietoa teihin liittyvistä tapahtumista ja kertoivat silloisesta ajankuvasta.

Kirjan aineisto kattaa noin sadan vuoden jakson vuodesta 1910 vuoteen 2017, jonka kuluessa mm. tielainsäädäntö on muuttunut moneen kertaan. Merkittävimmät lakimuutokset ovat vuosilta 1918, 1927, 1934 ja 1959.

Tämä on vain pieni pintaraapaisu siitä työstä, jonka tiehoitokunnat ja osakkaat ovat vuosien saatossa tehneet. Työ on jäänyt unholaan ja vain tiet ovat jäljellä. Tämä kaikki on kuitenkin ollut osa paikalliskulttuuria, vaikka sitä ei juuri siksi mielletä!

Kiitokset oikolukijalleni Maarit Saariselle, joka järjesti sanat oikeaan järjestykseen, laittoi välimerkit ja pilkut paikoilleen.

Kiitokset Valkeakosken, Lempäälän ja Kangasalan kaupunkien arkistonhoitajille, jotka auttoivat Pyörönmaan tieasioihin liittyvien dokumenttien löytämisessä.

Kiitokset myös Pyörönmaan kyläläisille, joilta olen saanut paljon tarkentavia tietoja ja kiinnostavia tarinoita alueen tieasioista.

27.11.2024 Pyörönmaan Hovissa

Matti Keitu

Pyörönmaan kylätien alkuvaiheita

Pyörönmaan metsä- ja marjamailta Valkeakoskelle johtava ”tie” oli 1800-luvun alussa vain metsäpolku. Vasta 1830-luvulla perustettujen takamaatorppien asukkaat ja karja talloivat polun leveämmäksi. Vähitellen asukkaat kunnostivat polun kärrytieksi, jolloin hevosrattaidenkin käyttö helpottui. Pyörönmaan kylän haasteena on aina ollut rajaseudun ongelmat, jotka ovat korostuneet viiden pitäjän rajapyykin ollessa keskellä kylää. Näin tiet Pyörönmaasta ovat suuntautuneet monen pitäjän kuntakeskuksen suuntaan: Sääksmäelle, Valkeakoskelle, Lempäälään, Kangasalle ja Pälkäneelle.

Asumusten määrä kasvoi, kun Pyörönmaahan muodostettiin 1900-luvun alussa useita lohkotiloja. Asukasmäärän ja puutavarakuljetusten kasvu lisäsi tien käyttöä ja näin tuli tarve sopia tarkemmin tien käyttöön liittyvistä asioista.

Erilaisilla sopimuksilla pyrittiin määrittelemään tien linjaus, parantamaan tien kulkukelpoisuutta, sopimaan kulkuoikeuksista ja kustannusten jakautumisesta oikeudenmukaisesti maanomistajien ja tienkäyttäjien kesken.

Pyörönmaasta Valkeakoskelle suuntautuvan tien tietoisuusaloite lähti 7.3.1910 pyörönmaalaisen lohkokilallisen Juho Mattilan ja hänen naapureidensa Oskari Parpolan, Oskari Leppäsen, Kustaa Kolun, Kalle Korpelan ja Anselmi Jokelan toimesta Hämeen Läänin Kuvernöörille. (Mainitut lohkokilalliset olivat ottaneet sukunimekseen tilan nimen. Tilojen nykyosoitteet löytyvät liitteestä 3)

[illegible]

Aloitteen oikeaksi todistivat pyörönmaalaiset lohkotilalliset Assar (Asser,Asor) Renfors Renforsin tilalta ja Kustaa Nålman Mattilan tilalta.

Kirjaan on koottu tietoja Pohjois-Valkeakoskella
sijaitsevan Pyörönmaan kylän tiestön
eri vaiheista 1910-luvulta 2020-luvulle.

BoD



9

789528

085928